

2006-2007 AKADEMİK YILINDA UYGULAMAYA KONULAN MERKEZİ MÜZİK ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMININ İNCELENMESİ

Prof. Dr. Türev BERKİ

HÜ. Devlet Konservatuvarı, Müzikoloji Bl.

Yrd. Doç. Dr. Sibel KARAKELLE

Mehmet Akif Ersoy Ü. Eğt.Fak. GSEB. MEABD.

ÖZET

Bu çalışma, 2006-2007 Akademik Yılı'ndan itibaren uygulanmak üzere yürürlüğe giren Müzik Öğretmeni Lisans Programı'nı oluşturan derslerin, adları ve içerikleri itibariyle sınıflandırılması ve program üzerinde bazı görüş ve önerilere yer verilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Niteliği, verilerin toplanması, işlenmesi ve çözümlenmesi süreçleri ile betimsel araştırma ilke ve yöntemlerine uygun olarak yapılan bu çalışma konu ile ilgili gerçekleştirilen ilk bilimsel çalışma olması ve gelecekte yürütülecek araştırmalara ışık tutma olasılığı bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, müzik öğretmenliği eğitimi, öğretmen yetiştirme

AN EXAMINATION OF THE CENTRALIZED UNDERGRADUATE MUSIC TEACHER EDUCATION PROGRAM THAT TOOK IN PLACE IN 2006-2007 ACADEMIC YEAR

Abstract

The purpose this study was to analyze Turkey's current music teacher training curriculum as situated in the centralized educational system in 2006-2007 academic year, focusing on the extent to which the written document prescribes the nature of teaching materials. In this regard, courses were classified based on their contents in order to indicate opinions and suggestions. Qualitative-descriptive content analysis was the model to analyse the curriculum. The study concludes with a discussion about issues and problems inherent in the centralized undergraduate teacher education program that seeks to prepare music teachers and may prove to be a crucial source for further research.

Key Words: Music education, music teacher education, teacher education

1. GİRİŞ

Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirme sürecinde bir "kilometre taşı" konumundaki Musiki Muallim Mektebi'nin açıldığı 1924'ü izleyen 74 yıl boyunca üniversitelerce kısmen özerk olarak geliştirilen müzik öğretmenliği programları, 1998'de Yükseköğretim Kurulu'nca (YÖK) tek bir modele indirgenerek merkezileştirmiştir (Karakelle, 2009; Şentürk 2000; Uçan, 1982; Uçan, 1988; Uçan, 1996; Uçan, 1997; Uçan, 2001; Uçan 2003b; Uçan, 2004a; Yayla, 2003; YÖK, 1998). YÖK'ün bu karara ilişkin olarak öne sürdüğü gerekçeler arasında, önceki programlarda "standardizasyon sorunu, hedef karmaşası, metot alanının ihmali, pedagojik teori ve uygulama dengesinin kurulamaması" sayılabilir (Kalyoncu, 2005, s. 208).

Aradan geçen 8 yıllık süre sonunda, söz konusu program üzerinde bir revizyon yapılmış ve 2006-2007 Akademik Yılı'nda uygulanmaya başlanmıştır (YÖK, 2007). Yükseköğretim Kurulu, ülkemizde müzik öğretmeni yetiştirme sürecinin "son programı" olan 2006 Programı'nın oluşturulmasını başlıca üç gerekçeye dayandırmaktadır:

- a. 1998–2006 yılları arasında üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı ve sivil toplum örgütlerince düzenlenen akademik etkinliklerde, 1998 programı üzerindeki eleştiri ve öneriler,
- b. 2003–2004 Öğretim Yılı’ndan itibaren uygulanmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı’na ilköğretim programlarında yapılan değişiklikler,
- c. Türkiye’nin 2003 yılından itibaren içinde yer aldığı *Avrupa Yükseköğretim Alanı* uyarınca, lisans programlarına ilişkin “öğrenme çıktıları”nın tanımlanması ve standardizasyonu (YÖK, 2007, s. 1).

Bu çalışma, bünyesinde toplam 201 saatlik 86 farklı ders barındıran ve bu yönüyle “yoğun ve karmaşık” bir görünüm arz eden Merkezi Müzik Öğretmenliği Lisans Programı’nın (2006-2007 Akademik Yılı’nda uygulamaya konulan), ders başlıkları ve içerikleri itibarıyla analiz edilerek sınıflandırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma, bu konuda gerçekleştirilen ilk bilimsel çalışma olması ve gelecekte yürütülecek araştırmalara ışık tutma olasılığı bakımından önem taşımaktadır.

2. YÖNTEM

Niteliği, verilerin toplanması, işlenmesi ve çözümlenmesi süreçleri ile betimsel araştırma ilke ve yöntemlerine uygun olarak yapılan bu çalışmada (Balcı, 2009; Büyüköztürk, Özcan, Akgün, vd., 2009; Creswell, 2007) sırasıyla aşağıdaki işlem basamakları izlenmiştir:

- Programda yer alan derslere ilişkin içeriklerin incelenmesi
- Derslerin, *Müzik (Genel)*, *Pedagoji*, *Ortak Zorunlu Dersler* ve *Diğer Dersler* olmak üzere dört ana grupta toplanması
- *Müzik (Genel)* alanını oluşturan derslerin, *Müzik Performansı*, *Müzik Pedagojisi*, *Kompozisyon*, *Müzik Teorisi*, *Müzik Tarihi*, *Geleneksel Türk Müzikleri* ve *Çalgı Bakım-Onarım* olmak üzere yedi alt alanda toplanması¹
- Her ders için, ders saatleri esas alınarak, “ait olduğu alt alan”, “ait olduğu alan” ve “tüm dersler” içinde işgal ettiği yerin saptanmasına yönelik olarak üç farklı yüzde dağılımının hesaplanması
- Dersler ve içeriklerine ilişkin görüş, eleştiri ve önerilerin sergilenmesi

3. BULGULAR

Programda yer alan derslerin *Müzik (Genel)*, *Pedagoji*, *Ortak Zorunlu Dersler* ve *Diğer Dersler* olmak üzere dört alanda sınıflandırılması mümkün görünmektedir. Bunlardan *Müzik (Genel)* alanı ise, bünyesinde *Müzik Performansı*, *Kompozisyon*, *Müzik Teorisi*, *Müzik Tarihi*, *Çalgı Bakım-Onarım*, *Geleneksel Türk Müzikleri* ve *Müzik Pedagojisi* olmak üzere yedi alt alan barındırmaktadır.

¹ *Bireysel Ses Eğitimi (III-IV)*, *Müzik Kültürü*, *Koro (IV-VI)*, *Okul Deneyimi*, *Bireysel Çalgı ve Öğretimi* ve *Öğretmenlik Uygulaması* başlıklı dersler, içerik tanımları itibarıyla aynı andan birden çok alanda/alt alanda toplanmıştır.

3.1. Müzik (Genel) Alanı

3.1.1. Müzik Performansı

Tablo 1. Müzik Performansı Alt Alanında Kapsanan Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/b (%) *	a/c (%) **	a/d (%) ***
Piyano (I-VII)	7	11,5	4,5	3,5
Bireysel Çalgı (I-VII)	7	11,5	4,5	3,5
Bireysel Ses Eğitimi (I-IV)	4	6,6	2,6	2,0
Okul Çalgıları (Gitar-Bağlama-Blokflüt) (I-III)	6	9,8	3,9	3,0
Koro (I-VI)	20	32,8	12,8	10,0
Orkestra/Oda Müziği (I-III)	9	14,8	5,8	4,5
Eşlik Çalma	2	3,3	1,3	1,0
Koro ve Yönetimi	2	3,3	1,3	1,0
Orkestra/Oda Müziği ve Yönetimi	3	4,9	1,9	1,5
Bireysel Çalgı ve Öğretimi	1	1,6	0,6	0,5
TOPLAM	61			

* b: Müzik Performansı derslerinin toplam saati (61)

** c: Müzik (Genel) alanı derslerinin toplam saati (156)

*** d: Programda yer alan tüm derslerin toplam saati (201)

3.1.2. Müzik Pedagojisi

Tablo 2. Müzik Pedagojisi Alt Alanında Kapsanan Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/b (%) *	a/c (%)	a/d (%)
Bireysel Ses Eğitimi (III-IV)	2	5,1	1,3	1,0
Koro (IV-VI)	10	25,6	6,4	5,0
Elektronik Org Eğitimi	2	5,1	1,3	1,0
Eğitim Müziği Dağarı	2	5,1	1,3	1,0
Özel Öğretim Yöntemleri II	4	10,3	2,6	2,0
Oyun, Dans ve Müzik	2	5,1	1,3	1,0
Okul Deneyimi	5	12,8	3,2	2,5
Bireysel Çalgı ve Öğretimi	1	2,6	0,6	0,5
Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Genel Yaklaşımlar	2	5,1	1,3	1,0
Piyano ve Öğretimi	1	2,6	0,6	0,5
Öğretmenlik Uygulaması	8	20,5	5,1	4,0
TOPLAM	39			

* b: Müzik Pedagojisi derslerinin toplam saati (39)

3.1.3. Kompozisyon

Tablo 3. Kompozisyon Alt Alanında Kapsanan Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/c (%)	a/d (%)
Eğitim Müziği Besteleme	4	2,6	2,0
TOPLAM	4		

3.1.4. Müzik Teorisi

Tablo 4. Müzik Teorisi Alt Alanında Kapsanan Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/b (%) *	a/c (%)	a/d (%)
Müziksel İşitme-Okuma-Yazma (I-VI)	20	58,8	12,8	10,0
Müzik Kültürü	2	5,9	1,3	1,0
Armoni-Kontrpuan-Eşlik (I-IV)	8	23,5	5,1	4,0
Müzik Biçimleri	2	5,9	1,3	1,0
Türk Müziği Çokseslendirme	2	5,9	1,3	1,0
TOPLAM	34			

* b: Müzik Teorisi derslerinin toplam saati (34)

3.1.5. Müzik Tarihi

Tablo 5. Müzik Tarihi Alt Alanında Kapsanan Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/b (%) *	a/c (%)	a/d (%)
Müzik Kültürü	2	25	1,3	1,0
Genel Müzik Tarihi	2	25	1,3	1,0
Türk Müzik Tarihi	2	25	1,3	1,0
Güncel ve Popüler Müzikler	2	25	1,3	1,0
TOPLAM	8			

* b: Müzik Tarihi derslerinin toplam saati (8)

3.1.6. Geleneksel Türk Müzikleri

Tablo 6. Geleneksel Türk Müzikleri Alt Alanında Kapsanan Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/b (%) *	a/c (%)	a/d (%)
Geleneksel Türk Halk Müziği	2	25	1,3	1,0
Geleneksel Türk Halk Müziği Uygulaması	2	25	1,3	1,0
Geleneksel Türk Sanat Müziği	2	25	1,3	1,0
Geleneksel Türk Sanat Müziği Uygulaması	2	25	1,3	1,0
TOPLAM	8			

* b: Geleneksel Türk Müzikleri derslerinin toplam saati (8)

3.1.7. Çalgı Bakım-Onarım

Tablo 7. Çalgı Bakım-Onarım Alt Alanında Kapsanan Derse İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/c (%)	a/d (%)
Çalgı Bakım Onarım Bilgisi	2	1,3	1,0
TOPLAM	2		

3.2. Pedagoji Alanı

Tablo 8. Pedagoji Alanında Kapsanan Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/b (%) *	a/d (%)
Eğitim Bilimine Giriş	3	6,8	1,5
Eğitim Psikolojisi	3	6,8	1,5
Öğretim İlke ve Yöntemleri	3	6,8	1,5
Türk Eğitim Tarihi	2	4,6	1,0
Ölçme ve Değerlendirme	3	6,8	1,5
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı	4	9,1	2,0
Sınıf Yönetimi	2	4,6	1,0
Özel Öğretim Yöntemleri I	4	9,1	
Rehberlik	3	6,8	1,5
Okul Deneyimi	5	11,4	2,5
Öğretmenlik Uygulaması	8	18,2	4,0
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	2	4,6	1,0
Özel Eğitim	2	4,6	1,0
TOPLAM	44		

* b: Pedagoji (Genel) alanı derslerinin toplam saati (44)

3.3. Ortak Zorunlu Dersler

Tablo 9. Ortak Zorunlu Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/b (%) *	a/d (%)
Türkçe (I-II) ²	4	28,6	2,0
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (I-II)	4	28,6	2,0
Yabancı Dil (I-II)	6	42,9	3,0
TOPLAM	14		

* b: Ortak Zorunlu derslerin toplam saati (14)

3.4. Diğer Dersler

Tablo 10. Diğer Derslere İlişkin Bulgular

Dersin Adı	Dersin Toplam Saati (a)	a/b (%) *	a/d (%)
Felsefe	2	13,3	1,0
Bilgisayar (I-II)	8	53,3	4,0
Bilimsel Araştırma Yöntemleri	2	13,3	1,0
Topluma Hizmet Uygulamaları	3	20,0	1,5
TOPLAM	15		

* b: Diğer başlığı altında toplanan derslerin toplam saati (15)

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Çalışmamızın önceki bölümünde sergilenen bulgular ve ders içeriklerinin incelenmesi ışığında aşağıdaki sonuç ve önerilere ulaşılması mümkün görünmektedir:

1. *Bireysel Ses Eğitimi I ve Okul Çalgıları I* 'e ilişkin ders içerikleri bulunmamaktadır.
2. İçerikte, okul çalgıları başlığı altında dört çalgı (*Bağlama-Gitar-Soprano Blokflüt ve Mandolin*) yer alırken, tabloda üç çalgı gösterilmiş, blok flütün niteliği belirtilmemiş ve mandoline hiç yer verilmemiştir.
3. *Okul Çalgıları II ve III*'te içerik tanımları uygulandığı ayrı ayrı dönemlerde aynı içeriği kapsamaktadır. Ayrı bir içerik yazılması yerine “kes-yapıştır” yapılmıştır. Ayrıca Programda Okul çalgıları I dersinin adına ve içeriğine yer verilmemiştir.
4. *Genel Müzik Tarihi* dersinin içeriğinin Ortaçağ, Gotik Çağ, Rönesans ve Barok dönemlerle sınırlı tutulması, kanımızca dikkatten kaçan önemli bir noktadır. İleriki yarıyıldarda bu dersin bir devamı da bulunmadığından, Klasik, Romantik, Empresyonist ve Çağdaş dönemlere hangi derste ve ne zaman yer verileceği üzerinde düşünülmeli ve acilen bir revizyona gidilmelidir.
5. *Müzik Kültürü* dersinin içeriğinde yer alan “aralık, dizi, hız, gürlük, örgü, doku, stil” gibi kavramlar, bir başka dersin, *Müziksel İşitme Okuma Yazma I* in de konuları arasındadır. Üstelik aynı yarıyıldada kapsanan bu iki derste “gereksiz konu tekrarlarının yaşanması” ya da bu dersler farklı iki öğretim elemanınca yürütülmemekte ise, gerek konulara yaklaşımın, gerekse kullanılan terimlerin farklılığı açısından “öğrencinin zihninde bir karmaşaya neden olunacağı” olasılıkları üzerinde düşünmek gerekir. Kanımızca, yukarıda sayılan ve daha çok müzik teorisini ilgilendiren kavramların, *Müzik Kültürü* ders içeriğinden çıkarılması uygun olacaktır.
6. Derslerin tanımı yapılırken kavram karmaşası içerisine girilmiş, dersin tanımı yerine hedef davranışlara ve kazanımlara yönelik ifade biçimleri kullanılmıştır. (Orkestra/Oda Müziği örneği)
7. *Müzik Biçimleri* yetersiz.

² Türkçe I: Yazılı Anlatım ve Türkçe II: Sözlü Anlatım başlıklı dersler *Türkçe (I-II)* biçiminde sadeleştirilmiştir.

8. Yükseköğretim Kurulu'nca, Müzik Öğretmenliği Lisans Programı ekinde yayınlanan *Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama* başlıklı metinde şu ifade dikkat çekmektedir:

“Öğretmen yetiştirme programlarında çakılı ders uygulaması esnetilerek; bir programdaki toplam kredinin yaklaşık % 25'ine varan oranlarda, fakültelere dersleri belirleme yetkisi verilmiş ve seçmeli ders sayısı artırılmıştır. Bazı programlarda çekirdek derslerin fazla olması nedeniyle, seçmeli ders sayısı daha az tutulmuştur” (YÖK, 2007).

Bununla birlikte, Müzik Öğretmenliği Lisans Programı'nda herhangi bir seçmeli derse yer verilmediği görülmektedir. Üniversitenin, bünyesinde onlarca farklı bölüm ve anabilim dalı barındırması nedeniyle sahip olduğu “alan ve konu çeşitliliği avantajı” unutulmamalıdır. Şu halde, “öğretmen adayı” bir üniversite öğrencisinin, ilgi duyduğu, belli oranda birikim sahibi olmayı arzuladığı ya da meslek yaşamında gereksinim duyacağını düşündüğü; öğrenim gördüğü alanla ilişkili ya da ilişkisiz bazı dersleri özgürce seçip programına alabilmesine olanak sağlanmalıdır. Kanımızca, Müzik Öğretmenliği Lisans Programı'nda da, tamamen öğrencinin belirleyeceği bazı seçmeli dersler için uygun boşluklar yaratılabilir.

9. *Ölçme ve Değerlendirme* dersinin, Program'da IV. Yarıyıl'a yerleştirilmiş oluşu, kanımızca üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir husustur. Zira, bu derste ele alınan konular, öğrencilerin adeta “öğretmenlik provası” yapacakları *Okul Deneyimi* ve *Öğretmenlik Uygulaması* derslerinde hayata geçecektir. Ancak, *Okul Deneyimi* VII. Yarıyıl'da, *Öğretmenlik Uygulaması* ise VIII. Yarıyıl'da alınmaktadır. Şu halde, *Ölçme ve Değerlendirme* dersinin alınmasından sonra geçen bir yılı aşkın süre, derste elde edilen bilgilerin süratle uygulamaya geçirilerek pekiştirilmesini güçleştirecektir. Bu nedenle, dersin VI. Yarıyıl'a yerleştirilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir.
10. Program'ın I., II. ve III. yarıyıllarında kapsanan *Okul Çalgıları* dersinde gitar, bağlama, soprano blokflüt ve mandoline yer verildiği görülmektedir. Kanımızca, coğrafi yapısı itibariyle çoklu bir kültüre sahip olan ve her bölgesinde farklı bir müzik kültürü barındıran Türkiye'de, hangi çalgıların “okul çalgısı” olması gerektiği üzerinde derin ve ayrıntılı bir araştırma yapmak gerekmektedir. Ayrıca, günümüz Avrupası'nda yaygın olarak kullanılan “Orff Çalgıları”nın Program'da yer almaması da bir başka dikkat çekici husustur.
11. Program'ın I. Yarıyılı'nda yer alan *Felsefe* dersi içeriğinde “eğitim felsefesi” ve “müzik eğitimi felsefesi” boyutlarının yer almadığı görülmektedir. Oysa, bu iki boyut, son yıllarda dış ülke üniversitelerinde geniş biçimde ele alınmakta ve müzik eğitiminde giderek “bağımsız bir alan”a dönüşmektedir.
12. Program'ın II. Yarıyılı'nda yer alan *Eğitim Psikolojisi* dersi içeriğinde “müzik eğitimi psikolojisi” boyutuna yer verilmemiş olduğu görülmektedir. Oysa bu boyut, son yıllarda dış ülke üniversitelerinde geniş biçimde ele alınmakta ve müzik eğitiminde giderek “bağımsız bir alan”a dönüşmektedir.
13. Program'da, gerek eğitim, gerekse müzik eğitiminin “sosyolojik” bir bakış açısıyla irdelendiği herhangi bir derse rastlanmamaktadır. Buna karşın, *Müzik Kültürü* dersinde bu alana yüzeysel olarak girilmektedir. Aydınlanma Çağı başta olmak üzere pek çok dönemde gerçekleştirilen toplumsal reformların “taşıyıcısı” konumundaki müziğin ve müzik eğitiminin sosyolojik yapısının ele alınmaması dikkat çekmektedir. Müzik Eğitimi Sosyolojisi, günümüz dış ülke üniversitelerinde geniş biçimde ele alınmakta ve müzik eğitiminde giderek “bağımsız bir alan”a dönüşmektedir. Kanımızca, Program'da “eğitim sosyolojisi” ve “müzik eğitimi sosyolojisi” eksenli bir derse yer verilmesi uygun bir yaklaşım olacaktır.

5. KAYNAKLAR

- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Özcan K. E., Akgün, E., vd. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design : Choosing among five approaches*. California: Sage Publications, Inc.
- Kalyoncu, N. (2005). Eğitim fakültelerinde uygulanan müzik öğretmenliği lisans programının revizyon gerekçeleriyle tutarlılığı. *GÜ, GEF. Dergisi*, 25 (3), s. 207-220.
- Karakelle, S. (2009). *Dialectic of centralization and decentralization in higher education*. Germany: WDM Verlag, Inc.
- Şentürk, N. (2000). *Türkiye’de musiki muallimden günümüze müzik öğretmeni yetiştirme süreci*. *G.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), s.133 – 45.
- Uçan, A. (1982). *Gazi Yüksek Öğretmen Okulu müzik bölümü müzik alanı birinci yıl programının değerlendirilmesi*. Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi (Yayımlanmış Doktora Tezi)
- Uçan, A. (1988). Türkiye’de müzik eğitimcisi yetiştiren yüksek öğretim kurumlarındaki eğitim sisteminin çözümlenmesi. *Birinci Müzik Kongresi Bildiriler*. Ankara: Kültür Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, s. 470-480.
- Uçan, A. (1996). *Ülkemizde müzik öğretimine genel bir bakış*. Ankara: Müzik Öğretimi. Müzik Ansiklopedisi Yayınları. s. 115-133.
- Uçan, A. (1997). *Müzik eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uçan, A. (2001). Türkiye’de öğretmenlik mesleğine genel bakış. *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimde Kalite Paneli (22 Kasım 2000)*. Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, s. 53-102.
- Uçan, A. (2003b). Türkiye’de cumhuriyet’in sekseninci yılında müzik kültürü ve müzik eğitimine genel bir bakış. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu (30-31 Ekim 2003)*. Malatya: İnönü Üniversitesi, s. 5-24.
- Uçan, A. (2004a). Türkiye’de başlangıcından günümüze müzik öğretmeni yetiştirmeye genel bir bakış, (Bildiri), *1924-2004 Musiki Muallim Mektebi’nden Günümüze Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sempozyumu (07-10 Nisan 2004)* Süleyman Demirel Üniversitesi (Eğitim Fakültesi Dekanlığı), Isparta.
- Yayla, F. (2003). *Cumhuriyet dönemindeki müzik öğretmeni yetiştirme sürecinin incelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- YÖK (1998). Eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi. Ankara: YÖK’ün eğitim fakültelerine gönderdiği çoğaltma.
- YÖK, (2007). *2006-2007 Akademik yılında uygulamaya konulan müzik öğretmenliği lisans programı*. Ankara: YÖK yayını, Alıntı tarihi: 01.08.2008
http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/muzik_ogretmenligi.doc.